

God is Domheid, Domheid is God (kort hoofdstuk)

Maart 2020. ‘Hij heeft het hier nu over de objectieve en subjectieve werkelijkheid,’ zegt Giet. Het is weekend, ze hebben beiden hun ochtendtrogje muesli, lijnzaad en cornflakes leeg en zitten tegenover elkaar aan de grote tafel. De NRC ligt tussen hen in, nog ongeopend. Wien heeft meteen maar een kop koffie genomen. Giet leest *Homo Deus* van Harari, gebiologeerd. ‘En over intersubjectiviteit,’ voegt ze toe.

‘Ja,’ zegt Wien, ‘en over imaginaire werkelijkheden, die we zelf creëren sinds we als enige soort over zogenaamd grote hersenen beschikken.’

‘Klopt. Nu ik dit lees, herken ook steeds meer van wat jij vaak zegt. Maar dat is al een tijd zo.’

‘Goed zo, young lady. Heel goed. Als je maar niet alles gelooft.’

‘Van wie niet? Van jou of van Harari?’

‘Van beide. Van niemand.’

‘De authentieke stem van mijn innerlijk,’ leest ze even later hardop.

‘Dat is mooi gezegd,’ reageert Wien. ‘Welke bladzijde is dat?’
‘237.’

‘Mooi die schrijf ik op. Daar ga ik wat mee doen.’

‘Mee doen?’

‘Ja, in het hoofdstuk waar ik nu zelf mee bezig ben. Over menselijke Domheid.’

‘Maar hier is toch niks doms aan?’

‘Nee, tuurlijk niet. Ik moet het ook nog nalezen, en zeker in welk verband Harari dat bedoelt. Maar op zich heb ik al een stuk commentaar klaar.’

‘En dat is ...?’

‘Authentiek is het innerlijk pas als het zich op de Ander kan richten en niet meteen op zichzelf. Dat is het wezen, de bedoe-

ling van het innerlijk. Dat is de paradox van de geestelijke beschaving van de mens.'

'Oh? Lust je nog een koffie, schat?' Hij antwoordde niet maar Giet nam zijn kopje en zette het onder het apparaat.

'Een mens moet zijn innerlijk ontdekken, zich bewust worden van zijn ego. Sorry ook haar ego.'

'Ah, fijn.'

'Daarna, zeg in de adolescentie al, moet hij het ego gaan relativiseren en relateren aan de ander, de medemens.' Hij sprak de twee woorden relativiseren en relateren nadrukkelijk uit. 'Maar we leven in de hoogtijdagen, ik zou bijna zeggen de hoogconjunctuur, van de individualisering. En daarmee blijven te veel mensen hangen in hun ego. Ze overdrijven hun gevoel voor eigenwaarde, relateren hun identiteit aan verworven welstand, identificeren zich met hun beroep, of ontlenen daar zeggenschap aan, spiegelen zich aan een ander maar richten zich niet op die ander, laten zich leiden door goedkope emotionaliteiten, raken kwetsbaar voor psychische stoornissen, gaan leven voor de vergetelheden van het leven, in het Engels heet dat *oblivion*, een vast thema in de literatuur, enzovoort.'

'Oh, duidelijk. En nu?'

'Weet je wat ik bedoel met *oblivion*?'

'Geen idee.'

'Dat is, zoals ik zei, dat de vergetelheden van het leven je voornaamste doel worden. En dat wijst op een hedonistische maatschappij, waarin geluk ontleend wordt aan makkelijk genot, bijvoorbeeld eindeloos terrasjes pikken. *Geniet!!* Je kent het wel. Prima verder, maar als zoiets je hoogste vrijetijdsstreven wordt of je ultieme sociale activiteit, mummificeer je al met al je bewustzijn – weliswaar meestal met veel alcoholhoudend vocht. Eigenlijk willen we dat allemaal, lekker leven om te eten en drinken, beetje ouwehoeren, beetje bewegen, niet te veel, tus-

sendoor af en toe links en rechts wat seks. Heerlijk vegetatief, terug naar het paradijs.'

Giet moest lachen. 'En wat is daar allemaal op tegen?' vroeg ze uitdagend.

'Och,' zei hij, 'niet zoveel. Maar er zijn religies uitgevonden om deze wensgedachten of behoeften ernstig de kop in te drukken. Ze werken namelijk niet. Verlossing zit 'm niet in de vergetelheden.'

'Waarin dan wel?'

'Oh, pfff ... Het hoeveelste kopje is dit?'

'Tweede.'

'Hmm. Ik hou het kort als ik er daarna nog één krijg.'

'Je kent de weg naar het apparaat.'

'Oh ja, dat kan ook. Wat vroeg je?'

'Wat verlossing voorstelt.'

'Ja, wat zal ik zeggen. Overgave, genade? Non-dualiteit, voor mijn part, om er nog maar eens een abstractum in te gooien.'

'Ja precies. Wat is dát dan weer?'

'Kun je vast opzoeken.'

'Weet je het zelf?'

'Neeuj, geen idee.'

'Hahaha. Nu heb je wel meteen zo'n derde kopje verdiend. Ik ga het zelfs dadelijk voor je halen. Eerst nog even uitleggen, wil je?'

'Non-dualiteit wil zeggen dat je in een geestelijke staat verkeert, waarin je alles wat met je ego te maken heeft, hebt losgelaten: alle angsten, zelfhandhavingsgedragingen, materiële geldingsdrang, alle waarmakerij, alle zogenaamde waarheden, wedijver enzovoort; alle patronen. Je bewustzijn richt zich op acceptatie van je authentieke ik en integratie daarvan met je ziel. En je ziel is een altruïstische kracht of energie. Het ego is altijd in strijd met het leven. Dat is dualiteit. Bij non-dualiteit is dat, simpel gezegd, voorbij.'

‘En jij gelooft daarin? Dan ben je bijna een Jezus.’

‘Ja, daar sla je de spijker op de kop, het kruis in, zou ik haast zeggen. Nee, ik geloof daar niet in.’

‘Oh?’

‘De vele zelfbenoemde verlichte geesten bijvoorbeeld, die we in de geschiedenis van pakweg de laatste tweeduizend jaar hebben zien passeren, waren buitenstaanders en bleven dat uiteindelijk ook, in weerwil van al de volgelingen die ze een bepaalde tijd achter zich kregen. Krishnamurti bijvoorbeeld, maar denk alleen al aan iemand als Bhagwan en alle labiele welgestelde dames en heren die met grote ogen in rode gewaden wereldwijd om hem heen vlokten. Uiteindelijk kwamen ze er allemaal zowel materieel als geestelijk volkomen berooid uit.’

‘En Jezus dan? Hoeven we die ook niet serieus te nemen?’

‘Zeker wel. Maar nog even over Bhagwan. Zijn gedachtegoed was in essentie niet echt verkeerd. Ook hij vond dat de mens vast zit in zijn ego, dat hem sociaal conditioneert en dwingt tot gedragspatronen die gericht zijn op overleving en handhaving, en dát mondt weer uit in machtsbehoefte en -uitoefening.’

‘En Jezus?’

‘Jezus moet zeker een zeer verlicht iemand geweest zijn. Maar uiteindelijk hing hij er alleen aan spijkers, uit angst en lafheid door zijn volgelingen verlaten en verraden. En met de aanblik, laten we vanuit het verhaal maar aannemen dat hij zich zo doorspijkerd wel nog enigszins bewust was van zijn omgeving, dus met de aanblik van de joelende amorfe volksmassa om hem heen, die geestelijk een acute degeneratie tot het primatenstadium had ondergaan, vroeg hij zich in wanhoop af waar God zijn vader was gebleven; de vader die hem op missie had gestuurd. Dus vroeg hij zich af waartoe hij zelf eigenlijk had gediend. En impliciet vroeg hij zich op de rand van de dood af of de drie-eenheid van God de vader, Jezus de zoon en de Heilige Geest niet een illusie was geweest. Ook Jezus was het immers niet ge-

lukt de mens daadwerkelijk tot een hoger geestelijk plan te brengen. En omdat hij beseftte dat de mens geschapen was met een heel vervelend foutje, namelijk de zonde, nam hij als het ware de zonde van de mensheid met het kruis op zijn schou- ders. Heel aards gezegd, ook Jezus voelde zich in zijn laatste momenten de gek van het geheel. 'Vergeef hun,' riep hij God aan. 'Ze weten niet beter.' Shakespeare liet de nar van King Lear bij wijze van echo zo'n 1600 jaar later zeggen: 'I am a fool, thou art nothing.'

'Wauw, hoe krijg je dat zo rond gepraat!'

'Nee, wacht. Wat me altijd geïntrigeerd heeft in het verhaal is dat God ondanks alles toch nog na Jezus' dood de Heilige Geest doet neerdalen over zijn volgelingen. Je weet wel, in de vorm van vlammen, vuurtongen genaamd, met Pinksteren. Ik denk dat dit bedoeld is als inspiratie ten einde het verhaal te gaan verspreiden. Jezus is opgeofferd om de menselijke zonde zichtbaar te maken en de mens te vervullen van berouw, schuld, schaamte. Hiermee ontstaat in principe het christendom en de kerstening van Europa en vervolgens alle koloniale buitengebieden.'

'En wat heeft dat allemaal met die domheid te maken, die je daar straks noemde?'

'Ik zei dat het begrip God, onze westerse God, gelijk staat aan Domheid.'

'Als je dat ergens gaat vertellen, roep je wel wat op je af. Ik hoop dat je dat beseft.'

'Ja, maar als we moeten geloven dat God ons uit de klei ge- trokken heeft, het mannelijk deel tenminste, naar zijn beeld en gelijkenis, dan heeft hij toch een foutje mee ingebakken: de zon- de. De zonde van het egocentrisme en alles wat daaraan vast- hangt. En als je doorredeneert, is het de opdracht van de mens- heid dat op te lossen. Dus daartoe kregen we grote hersenen. Hoe, dat vertel ik later wel een keer. We moesten steeds slim-

mer worden, mogelijk om steeds meer toe te groeien naar de oorspronkelijke bedoelingen van God, naar zijn gelijkenis. Maar slimheid of intelligentie heeft ook onlosmakelijke bijproducten: macht en opportuniteit. En die bijproducten leiden steeds weer op gezette tijden in de geschiedenis tot ellende. Macht en opportuniteit zijn synoniem aan egocentrisme en egocentrisme is de antipode van intelligentie, dus synoniem aan Domheid. En zoals ik al zei, Domheid is bij de schepping met de grote hersenen ingebakken; per ongeluk of expres, dat is de grote vraag. En de volgende vraag: hoe kom je er vanaf? Conclusie, en dan heb ik toch echt dat derde kopje koffie verdient: God is Domheid, ten aanzien van de mens. Dat is, als hij ons opzettelijk met dat menselijk tekort het paradijs uit heeft gestuurd. Andersom, Domheid is God, als dat per ongeluk is gebeurd. De oplossing: Als het ego de hoek in wordt geschopt, krijgt de ziel pas ruimte; het authentieke zelf.'

Giets ex-man kwam met fiets achterom om zijn dochter op te halen voor de atletiektraining. 'Wat zitten jullie er relaxt bij?' zei hij bij het openen van de deur.

'We zijn eruit, Harald,' antwoordde Wien.

'Oh ja? Vertel!'

'God is domheid.'

'Echt waar, joh? Nou, dan doe me maar snel een bakske.'